

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของอาข่า: การสื่อสารทางความหมายและวัฒนธรรม

Symbols in Akha's Clothing: Semantic and Cultural Communication

อนันตา สุขวัฒน์¹

Ananta Sookawat

E-mail: hm_apisarap@crru.ac.th

อาภิสรา พลนรัตน์²

Abhisara Bolnarattana

ไกรสิทธิ์ จามรจันทร์สาขา³

Kriasit Jamonjansakha

รุ่งโรจน์ ตันประดิษฐ์⁴

Rungroj Tonpradit

Received: June 13, 2023

Revised: June 11, 2024

Accepted: June 18, 2024

¹⁻³ อาจารย์ ดร. ประจักษ์โปรแกรมภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Ph.D., Lecturer, Program of Thai Language and Culture, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University

⁴ อาจารย์ประจำโปรแกรมภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Lecturer, Program of Thai Language and Culture, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า ซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีพื้นที่ศึกษา คือ ดอยผาหมี ตำบลเวียงพางคำ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นกลุ่มอาข่าอุ๋บยา มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา ในด้านการสื่อความหมายในวัฒนธรรม 2. เพื่อศึกษาการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่าอุ๋บยาในสังคมปัจจุบัน โดยการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการศึกษาในเรื่องสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยาในด้านการสื่อความหมายในวัฒนธรรม พบว่า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าเปรียบเสมือนประวัติศาสตร์ของกลุ่มที่ได้บันทึกเรื่องราว วิธีการดำรงชีวิต รวมถึงความเชื่อเอาไว้อย่างชัดเจน ทำให้ชาวอาข่าไม่หลงลืมประวัติศาสตร์ภายใน สำหรับการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา ในสังคมปัจจุบัน พบว่า ชาวอาข่าอุ๋บยาจะแบ่งเครื่องแต่งกายของตนออกเป็นสองประเภท คือ เสื้อผ้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เน้นความสวยงาม แต่ไม่มีสัญลักษณ์และความเชื่อของชาวอาข่า ซึ่งมีทั้งแบบใช้เครื่องจักรปักกลดลาย และแบบใช้ผ้าปะลายซึ่งจะรับมาจากอาข่าชุมชนอื่น กับเสื้อผ้าอาข่าอุ๋บยาแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นผ้าปักลายที่ปรากฏสัญลักษณ์ ความเชื่อของชาวอาข่าโดยจะมีการตัดเย็บภายในครอบครัวเพื่อนำมาใช้ในประเพณีรวมถึงกิจกรรมต่างของชาวอาข่า

คำสำคัญ: สัญลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า เครื่องแต่งกาย การสื่อความหมายและวัฒนธรรม

Abstract

This article aims to study the symbols appearing in the Akha ethnic group's clothing that indicate the identity of this ethnic group. The study area is Doi Pha Mi, Wiang Phang Kham Sub-district, Chiang Rai Province, which belongs to the Akha Ubya ethnic group. The research objectives are 1) To study the symbols in the clothing of the Akha Ubya ethnic group in terms of the communication of cultural meanings; and 2) To study the existence and change of symbols in the clothing of the Akha Ubya ethnic group in the current society. Through a qualitative research, the results of the study reveal that the clothing of the Akha ethnic group is comparable to a historical record. Their stories, ways of life, and beliefs are preserved through the symbols in order to remember

their own Akha history. For the persistence and change of the symbols in the clothing of the Akha U-Bya ethnic group in the present society, it has been found that the Akha people produce their clothing in two categories: clothing with beauty but without Akha symbols and beliefs to meet the market's needs, and traditional clothing with Akha symbols that indicate the people's beliefs and that are made within their families and worn in traditional ceremonies and activities.

Keywords: Symbols, Akha ethic group, Clothing, Cultural and semantic communication

บทนำ

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญของมนุษย์ ในช่วงแรกมีวัตถุประสงค์ในการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความอบอุ่นให้แก่ร่างกาย ซึ่งวัสดุที่นำมาใช้จะได้จากธรรมชาติ ทั้งจากพืชและสัตว์ ในบางกลุ่มชนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายได้ถูกนำมาใช้ประกอบพิธีทางความเชื่อและประเพณี ในขณะที่บางกลุ่มชาติพันธุ์เสื้อผ้าคืออัตลักษณ์ในการแสดงออกถึงความเป็นตัวตน ไม่เพียงเท่านั้น ในเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ยังมีเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ความเชื่อที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาในรูปของสัญลักษณ์ เพื่อให้ชนรุ่นหลังไม่หลงลืมประวัติศาสตร์และความเป็นมาของกลุ่ม อย่างเช่น ลายปักรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงสีเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่บอกเล่าเรื่องราวและสัญลักษณ์ลงบนผืนผ้าและเครื่องแต่งกายได้อย่างน่าสนใจ

กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในหลายประเทศ โดยกลุ่มชาติพันธุ์นี้มีความเชื่อและประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง ประวัติศาสตร์หรือเรื่องเล่าของอาข่าสามารถแบ่งได้เป็นสามช่วง ได้แก่ ประวัติช่วงที่ 1 เป็นตำนานบอกเล่า การกำเนิดหรือจุดเริ่มต้นของการเป็นอาข่า ประวัติช่วงที่ 2 คือ ตำนานเรื่องเล่าที่แยกมนุษย์และผีออกจากกัน ซึ่งประวัติของอาข่าในช่วงนี้ เป็นที่มาของสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนเครื่องแต่งกายของกลุ่มอาข่า และช่วงสุดท้ายจะเป็นประวัติของการสูญเสียบ้านเมืองและตัวอักษร ซึ่งประวัติในช่วงนี้จะเป็นที่มาของสีเสื้อผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าเป็นที่มาของการสร้างสัญลักษณ์ โดยจะบอกเล่าเรื่องราวผ่านนิทานหรือตำนาน ที่เป็นเช่นนี้เพราะเนื้อเรื่องในนิทานหรือตำนานเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งสามารถสะท้อนความเชื่อและศรัทธาในสิ่งต่าง ๆ ให้ปรากฏออกมาในลักษณะของสัญลักษณ์ ซึ่งเรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดออกมานี้อาจไม่ได้เป็นไปตามความหมายที่แท้จริง แต่เปลี่ยนแปลงไปตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา

ตลอดจนการยอมรับของคนในสังคม สิ่งเหล่านี้ทำให้สัญลักษณ์มีความหมายได้หลากหลายรูปแบบ (Watanakul, 1994)

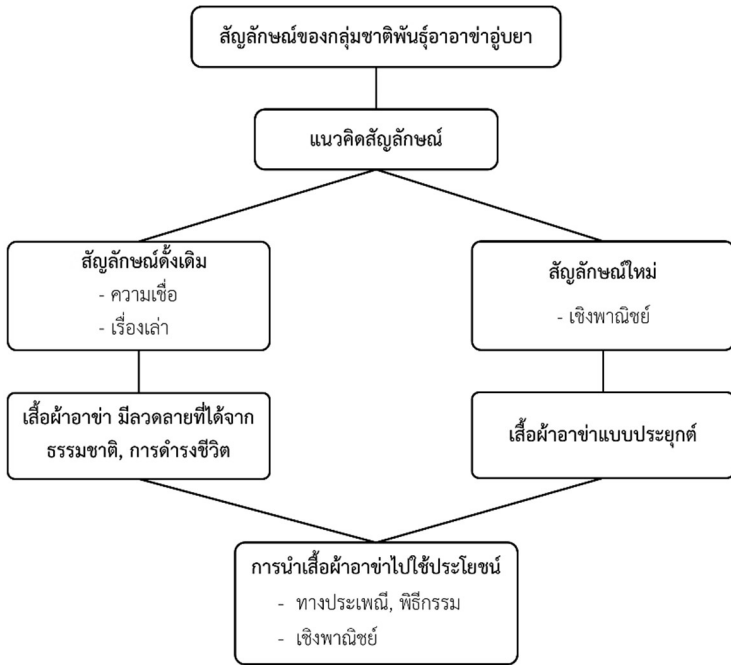
ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของการนำเสนอข้อมูลในบทความนี้ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการอธิบายสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของอาข่าในประเด็นการสื่อสารทางความหมายและวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญา ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่แสดงออกผ่านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในบริบททางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา ดอยผาหมี จังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา ในด้านการสื่อความหมายในวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยาในสังคมปัจจุบัน

กรอบแนวคิด

บทความนี้อาศัยกรอบแนวคิดหลักในการศึกษา คือ แนวคิดสัญลักษณ์ (symbol theory) เพื่ออธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ที่ปรากฏบนเสื้อผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า โดยใช้พื้นที่ชุมชน คือ ดอยผาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ในการศึกษาซึ่งมีกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดสัญลักษณ์การสื่อสารในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา

Figure 1. Conceptual framework of symbols for communication in the culture of the Akha ethnic group

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้า 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณีและเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการสำรวจพื้นที่ของชุมชน ประสานงานในพื้นที่เพื่อจัดทำเครื่องมือในการวิจัย
2. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล จะใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) บริบทพื้นที่วิจัย ในกิจกรรมของชุมชนช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น ช่วงวันหยุด การจัดประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มอาข่าที่เปิดให้บุคคลภายนอกเข้าไปในชุมชนได้ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และ ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ในประเด็นประวัติความเป็นมาของชุมชน สถานที่สำคัญ ข้อห้าม ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนและวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของอาข่าผามี่และอาข่ากลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดเชียงราย

3. ขั้นศึกษาข้อมูลโดยวิเคราะห์การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ อาข่าอู๋บยา ดอยผาหมี ในสังคมปัจจุบัน โดยศึกษาจากเสื้อผ้าอาข่าแบบดั้งเดิม และแบบปัจจุบัน ที่มีผู้สวมในประเพณีสำคัญ ดังเช่น ประเพณีโล้ชิงช้า ปีใหม่ไขแดง ในด้านการผลิตและนำผลผลิตไปใช้ในเชิงพาณิชย์ รวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ สี รูปแบบเสื้อผ้าโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้แก่ การสัมภาษณ์ และการสังเกต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 2 เสื้ออาข่าแบบดั้งเดิม

Figure 2. Akha Traditional Clothing

ภาพที่ 3 เสื้ออาข่าแบบปัจจุบัน

Figure 3. Akha Current Clothing

4. ขั้นตอนการเขียนรายงานการวิจัย โดยเริ่มจากการจัดทำ (ร่าง) รายงานการวิจัย เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องในชุมชนและผู้เชี่ยวชาญได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากพื้นที่ในการศึกษา คือ อาข่าดอยผาหมี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มอาข่าอู๋บยามิพื้นที่อยู่ใกล้กับชายแดน เมื่อปีพ.ศ. 2516 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จมายังพื้นที่แห่งนี้ และพระราชทานเมล็ดพันธุ์กาแฟให้แก่อาข่าผาหมี ทำให้ดอยผาหมีเป็นแหล่งผลิตกาแฟและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ประกอบการเจ้าของธุรกิจที่อยู่ในชุมชน จำนวน 14 คน ผู้นำชุมชนทั้งอดีตและปัจจุบัน จำนวน 3 คน กลุ่มวิสาหกิจของชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี จำนวน 8 คน รวมถึงปราชญ์ของชุมชนที่มีความรู้ในด้านประเพณี วัฒนธรรมอาข่าผาหมี จำนวน 5 คน นอกจากนี้ ยังเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลรองที่เป็นเครือข่ายกับคนในชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ เมื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญทางประเพณีวัฒนธรรมอาข่าในชุมชน จึงสรุปอภิปรายและนำเสนอผลในลักษณะของการพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัยเชิงสังเคราะห์

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สัญลักษณ์ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอู๋ยาในด้านการสื่อความหมายในวัฒนธรรมเป็นเสมือนบันทึกทางประวัติศาสตร์ ที่บอกเล่าประวัติความเป็นมา ความเชื่อของกลุ่ม เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้ชนรุ่นหลังได้ทราบ ด้วยเหตุนี้ชาวอาข่าทุกคนจึงสามารถจดจำเรื่องราว ประวัติและรักษาวัฒนธรรมของอาข่าได้อย่างเหนียวแน่น โดยสามารถแบ่งประวัติออกเป็นช่วงเวลา ดังละเอียดต่อไปนี้

ประวัติช่วงที่ 1 คือ ตำนานการกำเนิดหรือจุดเริ่มต้นของการเป็นอาข่า ชาวอาข่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อและศาสนาเป็นของตนเอง ซึ่งจะเรียกว่า “การนับถือบรรพบุรุษ” มีเทพเจ้าผู้สร้างสรรพสิ่ง คือ อาเผ่วหมี่แย้ นับเป็นตำนานหรือเป็นต้นกำเนิดที่ทำให้เกิดชาวอาข่า ดังที่ Bunyasanai (2004, p. 8) กล่าวว่า “อาเผ่วหมี่แย้ สร้างท้องฟ้าขึ้นมาก่อน ต่อจากนั้นพื้นดินและสรรพสิ่งต่าง ๆ ก็ถูกสร้างขึ้นมาโดยเทพเจ้าชื่อ จาบีอาหล่อง เป็นช่วงที่มนุษย์ ผี อาศัยอยู่ร่วมกันและมีการติดต่อสื่อสารกัน” ไม่ว่าจะเป็น ลม ฟ้า อากาศ รวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในจักรวาล ต่อมามีการสืบทอดเผ่าพันธุ์กันลงมาอีก 9 ชั่วเทพ โดยเทพองค์สุดท้ายคือ เบ่ซุง เมื่อเบ่ซุงมีบุตรซึ่งก็คือ มนุษย์คนแรก ชื่อ ชุมมิโอ หลังจากยุคของชุมมิโอ ก็มีผู้สืบเชื้อสายต่อมาได้แก่ โทเล, โทเล จุม, จุมมอ แย, มอแย จา, จาที่อสี, เทื่อลี ลี, ลีญแบ, ญแบ อู, อูโย ยา, โยยา ซ่อ, ซ่อมอ โอ๊ะ, มอโอ๊ะ เจ้, เจ้ เทอะเพอะ ,เทอะเพอะ ม้อ (พยางค์หลังชื่อบิดาจะกลายเป็นพยางค์หน้าของชื่อบุตร ดังนี้เรื่อยลงมาตามแบบแผนการตั้งชื่อของอาข่า ซึ่งยังทำกันอยู่จนทุกวันนี้)

เทอะเพอะ ม้อถือเป็นอาข่าคนแรก ส่วนเจ้ เทอะเพอะคือแม่ของผีและคน และถือเป็นต้นกำเนิดของศาสนาบรรพบุรุษของอาข่า ซึ่งในภาษาอาข่าเรียกว่า “อะมา มาตะ คำว่าอะมา แปลว่าแม่ มาตะ แปลว่า รวมกัน ซึ่งหมายถึง แม่ของคนและผี โดยหลังของอะมา มาตะ มีนม 9 เต้าไว้สำหรับผี ด้านหน้ามี 2 เต้าสำหรับมนุษย์ ในช่วงที่ผีและคนอาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน จะให้ผีทำงานกลางคืนแล้วให้มนุษย์นอน ในเวลากลางวันมนุษย์ทำงานและให้ผีนอน เสือกับควายอยู่ด้วยกัน นกอินทรีก็กับไก่อยู่ด้วยกัน จนกระทั่ง อะมา มาตะเสียชีวิตลง ผีกับมนุษย์จึงทะเลาะกัน เนื่องจากไม่สามารถทำพิธีร่วมกันได้ เพราะผีนอนในเวลากลางวันส่วนมนุษย์นอนในเวลากลางคืน ส่งผลให้ผีนกอินทรีกับไก่แยกกันอยู่ ควายกับเสือกไม่ถูกกัน อีกทั้งเมื่ออะมามาตะเสียชีวิตในเวลากลางวัน ซึ่งเป็นเวลาที่ผียังนอนหลับอยู่ อะมามาตะได้หันนม 9 เต้ามาทางมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีนม 9 เต้า แต่มนุษย์ไม่ยอมมี จึงหันข้าง 9 เต้าไปทางผี ผีจึงมีนม 9 เต้า จากนั้นผีได้เชิญพินา (ผู้มีบทบาทสำคัญ ทำหน้าที่ประกอบศาสนาพิธีทั้งด้านจิตวิญญาณและสุขภาพของชาวอาข่า โดยแต่ละหน้าที่จะมีชื่อเรียกต่างกัน หากจัดพิธีศพจะเรียกว่า ‘พินา’) ของผี ชื่อว่า ยา โล เบ เช้ มาประกอบพิธี แต่อะมา มาตะ ก็ลุกขึ้นมาแล้วพูดว่า ไปไม่ได้ หนทางยาก (หมายถึงท้องบสวดแล้วพาวิญญาณไปถึงสวรรค์ไม่ได้) ท้องอยู่ด้วยกัน 3 คิน ก็ส่งวิญญาณไม่ได้ จึงได้เชิญพินาของมนุษย์ท้องบสวดไปได้ 1 – 2 คิน อะมามาตะก็ลุก

ขึ้นมาแล้วกล่าวว่า ไปยังไม่ได้ ไปได้แค่ครั้งเดียว เมื่อท่องถึงคันทที่ 3 ซึ่งเป็นคันทสุดท้าย เมื่อจบบทสวดอะมาตะก็สิ้นใจตายทันที

แม้อะมาตะจะสิ้นใจตาย แต่ฝึกับคนก็ยังอยู่ในครอบครัวยุ่เดียวกัน แต่เริ่มทะเลาะกันหนักขึ้น เนื่องจากต่างฝ่ายต่างอยากแยกไปอยู่อย่างเอกเทศ ต่างฝ่ายต่างกล่าวโทษกันและกันว่า มนุษย์ขโมยไข่ฝึและฝึขโมยแตงมนุษย์ หลังจากทะเลาะกันหนักมากขึ้น ทั้งฝึและมนุษย์จึงสาบานกันและให้มีการแบ่งเขต ต่างฝ่ายต่างจะไม่เห็นกัน และไม่ไปล้ำเขตซึ่งกันและกัน (Patiphan , 2006, pp. 19 - 20)

ประวัติช่วงที่ 2 คือ ตำนานเรื่องเล่าที่แบ่งแยกมนุษย์และฝึ ตำนานของอาข่าเล่าว่า ในยุคที่ฝึกับมนุษย์ยังติดต่อสื่อสารและอาศัยอยู่ร่วมกันนั้น ผู้ชายอาข่าชื่อว่าบองเยอได้หลงรักหญิงสาวผู้หนึ่งชื่อว่า ค้องเตอะ หญิงสาวสาวผู้นี้เป็นบุตรสาวของฝึ บองเยอได้ลักพา ค้องเตอะหนี และกล่าวว่าพ่อแม่ของค้องเตอะ จะมาพาลูกสาวกลับไป เมื่อมาถึงหมู่บ้านจึงมีการสร้างประตูลูกศร 10 ชนิด ได้แก่ นกแสก อีกา นกแขวแหว ด้ายเงิน ก้างปลา กระดิง รูปสลักชายหญิง เกลว ค้อนตีเหล็ก ลวดลายพื้นปลาดิบขอบประตูลูกศร มาประดับตกแต่งบริเวณประตูลูกศร ซึ่งสัญลักษณ์ทั้ง 10 ชนิดสามารถป้องกันพ่อแม่ของค้องเตอะไม่ให้เข้ามาในหมู่บ้านได้จากเรื่องเล่าในส่วนนี้จึงเป็นมาของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าที่ทุกปีเมื่อชาวอาข่าสร้างประตูลูกศรหมู่บ้านจะต้องมีสัญลักษณ์เหล่านี้มาตกแต่งที่ประตูลูกศรหมู่บ้านเพื่อป้องกันสิ่งไม่ดีเข้าหมู่บ้าน

สำหรับประวัติช่วงที่ 3 คือ ประวัติการสูญเสียบ้านเมืองและตัวอักษร

ชาวอาข่าในบันทึกของจีนกล่าวว่า ชาวอาข่าได้สร้างเมืองของตนเองมีกำแพงล้อม เมืองนี้มีชื่อว่า เมือง ‘ท่มหล่อง’ (Tm -lang) หรือ ‘ทาหล่อง’ (Ta lang) เป็นเมืองป้อมปราการตั้งอยู่ใกล้ที่ราบลุ่มแม่น้ำดำเหนือรอยต่อระหว่างจีน ลาวและเวียดนามในปัจจุบัน ไปประมาณหนึ่งร้อยกิโลเมตร ภายหลังเรียกในภาษาฮั่นว่า ‘โหมเจียง’ (Mojiang)”

กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าในยุคประวัติศาสตร์ มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ มีภาษาและตัวอักษรเป็นของตนเอง โดยจะบันทึกบทสวดและภูมิปัญญาในหนังสือ เพื่อถ่ายทอดให้กับกลุ่มอาข่าด้วยกันจากตำนานจื่อบองและบองจยเล่าว่า “ชาวอาข่าในอดีต มีความเจริญรุ่งเรือง มีบ้านเมืองและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ต่อมาพวกเขาได้สูญเสียตัวอักษรเหล่านั้นไปเสียสิ้น เพราะพวกเขาพากันหนีหนังสือที่จารึกอักษรเหล่านั้นไปหมดในยามที่หิวโหย หลังจากบองจยเสียชีวิตลง บุตรชายของเขาคือ จยอิม (Dzjui im) ได้ขึ้นมาสืบอำนาจแทนในยุคนั้น คือยุคแห่งการล่มสลายของเมืองท่มหล่อง เพราะมีผลจากสงครามที่ต้องต่อสู้กับขุนเจืองผู้นำชาวไทลื้อและกองทัพมองโก (Kongtaweesak, 2011)

จากเรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของอาข่าในช่วงต้น จึงเป็นที่มาของสัญลักษณ์ที่ปรากฏในการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ ได้แก่ สิ่งของ สัตว์ รูป

แทนผู้ชายและผู้หญิงโดยสามารถพบเห็นตั้งแต่ประตูหมู่บ้าน ประเพณี รวมถึงเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชาวอาข่า สำหรับสัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายนั้น จะเลือกสัญลักษณ์บางอย่างมาทำเป็นลวดลายเพื่อปกปิดโปนเนื้อผ้า นอกจากจะทำให้เสื้อผ้ามีลวดลายสวยงามแล้ว ยังสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตและความเชื่อของชาวอาข่าอีกด้วย

การผลิตเสื้อผ้าของชาวอาข่าในอดีตจะมาจากการผลิตชิ้นพื้นฐาน ได้แก่ การปั่นด้าย การย้อมสี การทอผ้าจนกระทั่งการเย็บปักเป็นลวดลายต่าง ๆ ชาวอาข่าจะสวมเสื้อสีดำตัวยาว ด้านหลังตัวเสื้อจะมีลวดลายปักหลากหลายสีสันสวยงาม สตรี อาข่าจะสวมกระโปรงสั้นสีดำ คาดเข็มขัด สวมผ้าพันท้องทั้ง 2 ข้าง ดังที่ Srisawat (2008, p. 343) กล่าวโดยรวมน่า

“ผู้หญิงชาวก่อสวมเสื้อดำอกคับ แขนแคบรัดตัวยาวหุ้มข้อมือ ตัวเสื้อสั้นลงมาถึงข้อมือ ออกหน้าผ่ากลางโค้งลงมาเป็นรูปปีกนก ด้านหน้าสั้นด้านหลังเว้าที่ว่างไว้ แลเห็นตะโพกและร่องตะโพก เสื้อที่ผ่าอกด้านหน้าประดับด้วยผ้าสีแดงลูกเต๋อย ที่คอสวมห่วงคอเงิน 2-3 อัน ซึ่งค่อนข้างใหญ่ บางคนทัดดอกไม้ที่หู สวมกำไลแขนทำด้วยโลหะเงิน

ผู้หญิงชาวก่อใช้กระโปรงสั้นสีดำยาว 10 นิ้ว สูงเหนือหัวเข้าชั้นไปราว 1 คืบ มีผ้าคาดเอวปล่อยปลายผ้าอันมีลวดลายงดงามห้อยลงมากบปิดข้างหน้า ที่ขอบกระโปรงบางที่ก็ประดับด้วยกระดุมเงินเล็กๆ เรียงรายรอบเอว บางคนมีกล้องยาสูบห้อยเอวข้างพร้อมลูกน้ำเต้าขนาดจิ๋วได้เขาลงไปที่น่อง มีผ้าสีดำเย็บเป็นถุงกระบอกใช้ผ้าสีแดงขาวเหลือน้ำเงินเย็บเป็นชั้นๆ สลับสีกันไป พร้อม ๆ กับติดลูกเต๋อย ลูกปัด กระดุมเปลือกหอย ใช้เชือกเส้นเล็ก รัดถุงน่องข้างบนเพื่อไม่ให้หลุดลงมาเวลาก้าวเท้าเดิน”

เมื่อพิจารณาเครื่องแต่งกายของอาข่าจะพบว่า รูปแบบของหมวก เครื่องประดับ ชื่อเรียก รวมถึงการให้ความหมายของลวดลาย ในอาข่าแต่ละกลุ่มจะต่างออกไป แต่จะคงสีและลวดลายหลักเหมือนกันทุกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายจะสัมพันธ์กับเรื่องเล่า ความเชื่อ รวมถึงการดำรงชีวิตประจำวัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในประวัติศาสตร์ที่ 1 ซึ่งเป็นเรื่องจุดกำเนิดสรรพสิ่งรวมถึงจุดเริ่มต้นการนับถือบรรพบุรุษของชาวอาข่านั้น ชาวอาข่าได้เลือกสัญลักษณ์ “แผ่นเงินสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน หรือแผ่นเงินเป็นวงกลม” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนของพระอาทิตย์ เรียกในภาษาอาข่าว่า ‘พิวอจ๋อ (pyur ghaww joe)’ สัญลักษณ์นี้มีลักษณะคล้ายกับสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน หรือบางครั้งอาจเป็นแผ่นเงินกลม เรียกในภาษาอาข่าว่า ‘พิวอจ๋อ’ ซึ่งชาวอาข่าจะนำสัญลักษณ์นี้มาประดับบนหมวกและเสื้อเกาะอกของผู้หญิง ในสองลักษณะ คือ ลักษณะแรก จะใช้ด้ายปักลวดลาย ‘พิวอจ๋อ’ ลงบนตัวเกาะอก และรูปแบบที่สอง คือ การนำแผ่นเงินมาเย็บติดบนวัสดุ ซึ่งปัจจุบันจะปรากฏสัญลักษณ์นี้บนเกาะอก และหมวกของผู้หญิงอาข่า

ภาพที่ 4 ภาพสัญลักษณ์‘พิวอเจว (Pyur Ghaww Joe)’

Figure 4. Pictogram of Pyur Ghaww Joe

สำหรับประวัติช่วงที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงมนุษย์และผีแยกกัน จากประวัติในช่วงนี้เป็นที่มาของชุดอาข่ารวมถึงสัญลักษณ์ตามเรื่องเล่ากล่าวว่า ลูกสาวผีเมื่อครั้งอาศัยในป่ายังไม่มีเสื้อผ้าสวมใส่ เมื่อชายหนุ่มไปพบและตกหลุมรักจึงพาลูกสาวผีมาอยู่ด้วย ระหว่างทางชายหนุ่มตัดเอาต้นกล้วยมาทำเป็นหมวก นำใบไม้ ใบตองมาทำเป็นเครื่องประดับหมวก นำยามมาตัดออกทำเป็นเกาเขอก สายยามมาทำเป็นจี้ปั้ง ผ้าจากยามบางส่วนมาทำเป็นผ้ารัดน่อง นำร่มขาวมาฉีกเป็นริ้วๆ ทำเป็นนกระโปรง (จากเรื่องเล่านี้เมื่อผู้หญิงอาข่าแต่งงานจะสวมกระโปรงสีขาว) ประวัติในช่วงที่สองไม่เพียงเป็นที่มาของเสื้อผ้าผู้หญิงอาข่าเท่านั้น แต่ยังเป็นที่มาของสัญลักษณ์ที่อยู่บริเวณประตูหมู่บ้านเพื่อป้องกันผีไม่ให้เข้าหมู่บ้าน ซึ่งสัญลักษณ์บริเวณประตูหมู่บ้านนี้ ชาวอาข่าได้เลือกสัญลักษณ์มาปักลงบนเสื้อของผู้หญิงอาข่า นั่นคือ ก้างปลาและเฉลว

ภาพที่ 5 ภาพลายฟันปลาที่ปรากฏบนเสื้อของชาวอาข่า

Figure 5. Zigzag patterns on the shirts of Akha people

ดังนั้นในประวัติช่วงที่ 2 ชาวอาข่าได้เลือกสัญลักษณ์ “ลายพันปลา ลายก้างปลา หรือลายหอก” เป็นสัญลักษณ์แทนอาวุธที่แหลมคม ถือเป็นลวดลายสำคัญที่ทำให้เสื้อมีความศักดิ์สิทธิ์และมีความสำคัญ โดยลายก้างปลามาจากเรื่องเล่าของชาวอาข่าในตำนานที่สองผู้ชายอาข่าได้ใช้ลายเขียนพันปลา หรือ ลายก้างปลาเป็นสิ่งป้องกันผีไม่ให้เข้าหมู่บ้าน ด้วยเหตุนี้ที่หน้าประตูหมู่บ้านของชาวอาข่า จึงปรากฏสัญลักษณ์นี้ นอกจากนี้ชาวอาข่ายังนำสัญลักษณ์ “ลวดลายพันปลา” มาเป็นลวดลายของเสื้อเพื่อเป็นสัญลักษณ์ป้องกันสิ่งไม่เป็นมงคล และลายที่มีความหมายในการป้องกันเสนียดหรือความอัปมงคลอีกลวดลายหนึ่งที่ชาวอาข่านำมาใช้ปกคลุมบนตัวเสื้อคือ “ลายเฉลว หรือตาแหลว” ซึ่งทั้งสองสัญลักษณ์จะปรากฏที่ประตูหมู่บ้านรวมถึงเสื้อของชาวอาข่า

ภาพที่ 6 สีที่ใช้ตกแต่งเสื้อของชาวอาข่า

Figure 6. Decorative colors on Akha people's shirts

ประวัติช่วงที่ 3 สัญลักษณ์ที่พบคือ “สีในการตกแต่งเสื้อมี 5 สี ได้แก่ สีเขียว ขาว แดง น้ำเงิน เหลือง” แทนธงชาติอาข่า สีสันทันที่ปรากฏบนผ้าก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ชาวอาข่ามีฝีมือในการผสมผสานวิธีการเย็บผ้าปะติดรวมอยู่ในผืนผ้าแต่ละชิ้น สีเหล่านี้มาจากประวัติในช่วงที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงการสูญเสียบ้านเมืองและตัวอักษร โดยสีทั้ง 5 คือสัญลักษณ์ของธงชาติอาข่าเมื่อครั้งที่ชาวอาข่ายังมีบ้านเมืองของตนเอง แต่หลังจากที่ต้องอพยพแยกย้ายไปตามที่ต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย ชาวอาข่าไม่กล้าที่จะนำธงชาติอันบ่งบอกถึงความเป็นอาข่าติดไปได้ จึงนำสีของธงเหล่านี้มาเย็บติดกับเสื้อหรือกระเป๋ โดยแต่ละสีจะจับคู่ในการตกแต่ง เช่น สีเขียวสามารถปักคู่กับสีขาวและสีเหลือง หรือ สีนํ้าเงิน สามารถปักร่วมกับสีเหลืองและสีแดง

ตารางที่ 1 แสดงสัญลักษณ์ที่ปรากฏประวัติในแต่ละช่วง

ช่วงเวลา	สัญลักษณ์	ความหมาย
ประวัติช่วงที่1 จุดกำเนิดของอาข่า	แผ่นเงินสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน หรือแผ่นเงินเป็นวงกลม	ตัวแทนพระอาทิตย์
ประวัติช่วงที่2 แบ่งแยกมนุษย์และผี	ลายฟันปลา หรือ ลายหอก	ภาพแทนอาวุธที่แหลมคม
	ลายเฉลว หรือ ตาแหลว	ป้องกันเสนียด หรือความอัปมงคล
ประวัติช่วงที่ 3 ประวัติการสูญเสียบ้านเมือง	สีในการตกแต่งเสื้อผ้ามี 5 สี ได้แก่ สีเขียว ขาว แดง น้ำเงิน เหลือง	ธงชาติอาข่า

Note. Symbols that appear in each historical period

สัญลักษณ์ที่ปรากฏบนเสื้อผ้าอาข่าไม่เพียงบอกเล่าประวัติของกลุ่มรวมถึงความเชื่อเท่านั้น เสื้อแต่ละตัวยังปรากฏสัญลักษณ์บ่งบอกถึงวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมที่อยู่รายรอบชาวอาข่าอีกด้วย

ภาพที่ 7 ลวดลายผ้าแบบดั้งเดิม ที่สะท้อนการดำรงชีวิตของอาข่า

Figure 7. The Traditional cloth pattern that reflects the ways of life of Akha people

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นลวดลายที่มาจากการดำรงชีวิตของชาวอาข่า ภาพจากแถวที่ 1 เป็นภาพที่ชาวอาข่าเลียนแบบลวดลายจากลักษณะของไข่มุก ซึ่งเป็นเส้นตรงและตรงปลายจะแยกเป็นแฉก ออก 3 แฉก ชาวอาข่าจะเรียกขานนี้ว่า ลายตีนไก่ เรียกในภาษาอาข่าว่า ยาจิจีเพียะ (zq civ eer pyar) ซึ่งในวัฒนธรรมของอาข่าจะใช้กระดูกไก่ในการเสี่ยงทายสถานที่ตั้งหมู่บ้าน ว่าดีหรือร้าย นอกจากนี้ในการเลือกสถานที่สร้างหมู่บ้าน โจวม่า (ผู้นำทางศาสนาของอาข่า) จะเป็นผู้เสี่ยงทายโดยนำไข่มุกหนึ่งฟอง โยนลงพื้น หากไข่มุกแตกในครั้งแรกก็ไม่จำเป็นต้องโยนครั้งที่ 2 เพราะเชื่อว่า เจ้าที่อนุญาตให้สร้างชุมชนในสถานที่แห่งนั้นได้ แต่ถ้าในครั้งแรกโยนไข่มุกพื้นแล้ว ไข่มุกไม่แตกจะมีการเสี่ยงทายครั้งที่ 2 โดยใช้ไข่มุกฟองเดิม หากใช้ไข่มุกฟองเดิมโยนครบ 3 ครั้งแล้ว ไข่มุกยังไม่แตก แสดงว่าเจ้าที่ไม่อนุญาตให้ตั้งหมู่บ้านในพื้นที่แห่งนั้น ผู้นำชุมชนต้องแสวงหาสถานที่ใหม่

ภาพจากแถวที่ 2 เป็นภาพที่ชาวอาข่าเลียนแบบลวดลายจากการเลื้อยของงู เรียกในภาษาอาข่าว่า ละโอโจว (Lar ghovq joer) (ลวดลายนี้ไม่มีความหมายพิเศษ ใช้เพื่อเพิ่มความสวยงาม)

ภาพจากแถวที่ 3 เป็นลายเว้า มาจากสังเกตธรรมชาติ เรียกในภาษาอาข่าว่าชิงยอ (ciq nyaw) (ลวดลายนี้ไม่มีความหมายพิเศษ ใช้เพื่อเพิ่มความสวยงาม)

ภาพจากแถวที่ 4 เป็นภาพที่เลียนแบบแผ่นเงินที่ใช้ประดับหน้าอก มาเป็นลายผ้า เรียกในภาษาอาข่าว่า พิววอเจ่ว (pyur ghawv joe) ซึ่งความหมายของแผ่นเงินประดับหน้าอกนั้น Sorawee Decha (2018, p. 29) กล่าวว่า “ชาวอาข่ามีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือดวงอาทิตย์และดวงจันทร์โดยจะนำแผ่นเงินขนาดใหญ่และขนาดเล็กมาแทนพระจันทร์เต็มดวงและพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว”

ภาพจากแถวที่ 5 เป็นภาพที่มาจากลายสีเหลี่ยมต่อกัน เพื่อความสวยงาม เรียกในภาษาอาข่าว่าโดซอง (dawq ghovq) (ลวดลายนี้ไม่มีความหมายพิเศษ ใช้เพื่อเพิ่มความสวยงาม)

ภาพที่ 8 ตัวอย่างลายผ้าที่มีลวดลายจากธรรมชาติ

Figure 7. Examples of fabric patterns with natural patterns

นอกจากนี้ลวดลายที่มาจากธรรมชาติยังมีลวดลายอื่นอีก เช่น ลายดอกไม้ ลายแม่น้ำ ปักผสมผสานกับลวดลายอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า สัญลักษณ์ที่ปรากฏในเสื้อผ้าแบบดั้งเดิมนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น สองส่วนกล่าวคือ ส่วนแรกเป็นสัญลักษณ์ที่มาจากความเชื่อและยังคงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวอาข่าที่ยังคงยึดถือสืบต่อกันมา และส่วนที่สอง คือ สัญลักษณ์ที่อยู่ในการดำรงชีวิตซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรม ตั้งแต่วิถีการเลือกหมู่บ้าน รวมถึงการประกอบอาชีพ ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้คือภาพแทนธรรมชาติ ที่ชาวอาข่าพบเห็นในการดำรงชีวิตประจำวัน ลวดลายทั้งสองส่วนนี้เป็นลวดลายดั้งเดิมที่ปรากฏบนเสื้อผ้าของชาวอาข่า จากจินตนาการของผู้ตัดเย็บ ทำให้ลวดลายที่อยู่บนเสื้อผ้าอาข่าผืนแต่ละตัว จะมีลวดลายไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ถือถือผลความเชื่อที่ถ่ายทอดเป็นสัญลักษณ์ผ่านลวดลายบนผืนผ้า ส่งผลให้ในพิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานแต่งงานหรืองานศพ ชาวอาข่าจะสวมชุดของตนเข้าร่วมพิธี ซึ่งชาวอาข่าถือว่าชุดอาข่าเป็นชุดสุภาพ จึงสามารถสวมใส่ได้ทุกงานและทุกโอกาส

ดังนั้น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จึงเปรียบเสมือนประวัติศาสตร์ของกลุ่มที่ได้บันทึกเรื่องราว วิถีการดำรงชีวิต รวมถึงความเชื่อเอาไว้โดยผ่านสัญลักษณ์ ซึ่งในปัจจุบันแม้ว่าจะมีชาวอาข่าบางกลุ่มได้เข้ามาอาศัยในเมืองและปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิต แต่ยังมีชาวอาข่าอีกเป็นจำนวนมากที่ยังดำรงชีวิตโดยพึ่งพาธรรมชาติ ประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้นวัฒนธรรมด้านเครื่องแต่งกายของชาวอาข่าจึงยังคงรักษาลักษณะของเสื้อผ้าแบบดั้งเดิมไว้ ไม่ว่าจะเป็นลวดลาย สัญลักษณ์ สีที่ใช้ในการตกแต่งเสื้อผ้า รวมถึงความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ที่สามารถปกป้องคุ้มครองผู้สวมใส่ให้ปลอดภัยจากสิ่งไม่ดีได้

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอยู่ในสังคมปัจจุบัน พบว่า ในด้านการคงอยู่ของสัญลักษณ์มีการแบ่งลวดลายออกเป็นสองลักษณะ ลักษณะแรก คือ สัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความเชื่อทางวัฒนธรรมชาวอาข่าได้เลือกสัญลักษณ์บางอย่าง ที่สื่อหมายถึงการป้องกัน คุ้มภัยอันตราย มาปักลงบนเสื้อ ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้ได้แก่ ภาพฟันปลา และภาพเงลว สำหรับลักษณะที่สอง คือ สัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต การดำรงชีวิตของชาวอาข่า ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้ ได้แก่ ภาพตีนไก่ ลายงูเลื้อย ภาพดอกไม้ ภาพแม่น้ำจึงส่งผลให้เสื้อผ้าอาข่าผืนมีคุณค่าและมีมูลค่า เนื่องจากอาข่าผืนไม่นิยมผลิตเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายเพื่อจำหน่าย แต่จะรับเสื้อผ้าจากชุมชนอื่นขึ้นมาจำหน่าย เพราะชุมชนแห่งนี้แหล่งผลิตกาแฟ รวมถึงอาข่าผืนในชุมชนเป็นผู้ประกอบการในธุรกิจหลายประเภท จึงมองว่าหากผลิตเสื้อผ้าเพื่อการค้าต้องใช้เวลานานในการจำหน่าย อีกทั้งขั้นตอนการผลิตเสื้อผ้ามีความละเอียดซับซ้อน ต้องใช้ความสามารถด้านการปัก เย็บ ทำให้เสื้อผ้าอาข่าผืนจะผลิตให้เฉพาะคนในครอบครัว

สำหรับการเปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของอาชญาอาชญาในสังคมปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่ชนิดของผ้าจากผ้าฝ้ายย้อมสีที่ได้จากธรรมชาติ ทำให้เสื้อของอาชญาไม่สามารถซักได้ มาเป็นผ้าสีดำทั่วไปซึ่งสามารถซัก-รีดได้ ในด้านการตัดเย็บและปักลวดลายปรับเปลี่ยนจากมือคนเป็นการใช้จักรเย็บผ้าซึ่งสามารถผลิตได้รวดเร็ว ในด้านวัสดุได้แก่เส้นด้ายมีการปรับเปลี่ยนจากการปั่นฝ้ายและย้อมสีที่มีตามธรรมชาติ มาใช้เส้นด้ายที่นำเข้ามาจากประเทศจีน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านเครื่องแต่งกายของอาชญาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจะเน้นที่ความสวยงาม มีสีสันสดใส ทำให้สามารถผลิตเสื้ออาชญาในปริมาณที่มาก ภายในระยะเวลาอันสั้น ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการที่ผลิตเสื้อผ้าอาชญาเพื่อจำหน่ายจะเป็นกลุ่มอุลอะอาชญาและลอมืออาชญา อีกทั้งในปัจจุบันชาวอาชญาผลิตเฉพาะลวดลาย เพื่อใช้ในการตกแต่งเสื้อผ้าตามสมัยนิยม โดยไม่ปักลวดลายที่มีความเชื่อทางศาสนา ลวดลายเหล่านี้สามารถนำมาประกอบหรือตกแต่งชุดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เสื้อผ้ากลุ่มชาวอาชญา ได้แก่ ชุดราตรี ชุดสูท ลวดลายกระเป๋ารองเท้า เป็นต้น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงกรรมวิธีการผลิต กล่าวคือ เมื่อต้นทุนในการผลิตลดลงไปทำให้เสื้ออาชญาในปัจจุบันมีราคาที่ถูกลงจากเดิมมาก แม้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะทำให้ผ้าของอาชญาเป็นที่รู้จักในวงกว้าง แต่การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเสื้อผ้าอาชญาทั้งในด้านวัสดุกรรมวิธีการผลิตรวมถึงลายผ้า ได้ส่งผลต่อความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ของเสื้ออาชญาเนื่องจากเสื้อผ้าอาชญาแบบใหม่จะไม่นิยมปักสัญลักษณ์ที่มีความหมายแฝง จะเน้นเพียงความสดใสของลวดลาย โดยลายที่นิยมนำมาใช้ปักจะเป็นลายดอกไม้ หรือลวดลายเรขาคณิต ส่งผลให้ชาวอาชญาและอาชญาพาหมี เลือกลงพื้นที่ในการแสดงออกทางวัฒนธรรมของตนต่างกัน การเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมของเสื้อผ้าอาชญาจะเปิดกว้างในเรื่องการแต่งกาย ที่ไม่มีสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้ได้กับทุกคนและทุกโอกาส เพื่อตอบสนองในการนำสินค้าทางวัฒนธรรม มาสร้างรายได้ให้แก่ชาวอาชญา หากเป็นเสื้อที่มีความหมายทางสัญลักษณ์ มีกรรมวิธีการผลิต แบบดั้งเดิม จะมีมูลค่าที่สูง ผู้ที่สวมใส่จะเลือกใช้ในงานพิธีหรือโอกาสที่สำคัญ เช่น นำมาสวมใส่ในงานพิธีโล้ชิงช้าที่ชาวอาชญาให้ความสำคัญกับผู้หญิง หรือ ในวัฒนธรรมของชาวอาชญาจะนำมาสวมใส่เมื่อต้องร่วมพิธีศพที่มีชาวอาชญาเสียชีวิต เพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้าย เป็นต้น ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงลักษณะเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา

ที่	ลักษณะเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอุ๋บยา	แบบดั้งเดิม	แบบปัจจุบัน
1	ด้านกระบวนการผลิต - หัตถกรรม - เครื่องจักร	✓	✓
2	ด้านประเภทของผ้า - ผ้าฝ้ายย้อมสีจากธรรมชาติ - ผ้าโพเร	✓	✓
3	ด้านประเภทของเส้นไหม - เส้นไหมจากประเทศจีน - เส้นไหมสังเคราะห์	✓	✓
4	ด้านรูปแบบชุดและลวดลาย - เฉพาะกลุ่มใช้ในพิธีกรรม - สากล เช่น ชุดสูท ชุดราตรี ลวดลายของกระเป๋ ฯลฯ	✓	✓ ✓
5	ด้านการทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย - ห้ามซักล้าง - ซักรีดได้	✓	✓ ✓
6	ด้านผู้ผลิตอาข่าอุ๋บยา - ผลิตเพื่อใช้ในครอบครัว	✓	

Note. The Comparison of the existence and change of clothing characteristics of the Akha Ubya ethnic group

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสัญลักษณ์ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของอาข่า : การสื่อสารทางความหมายและวัฒนธรรมผลการศึกษพบว่า เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของชาวอาข่าผาหมี่เป็นสิ่งบันทึกเหตุการณ์ เพื่อบอกเล่าให้ทราบถึงการดำรงชีวิตของชาวอาข่าที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ โดยอาข่าจะนำทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รายรอบมาสร้างเป็นลวดลายและกลายเป็นสัญลักษณ์ สืบต่อกันมา นอกจากนี้บางสัญลักษณ์ยังแทนความเชื่อ ที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีเรื่องเล่าซ่อนอยู่ในสัญลักษณ์เหล่านั้น ทำให้เสื้อผ้าของชาวอาข่าจึงมีความพิเศษ แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งการที่คนอาข่ายังคงใช้สัญลักษณ์เหล่านี้จึงเปรียบเสมือนว่าเรื่องราวและความทรงจำของคนอาข่ายังคงเป็นที่จดจำและได้รับการ

ถ่ายทอดสืบทอดไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Manarungwit (2021) ที่ศึกษาเรื่อง สื่อสัญลักษณ์ ความเชื่อสู่อัตลักษณ์ผ้าทอไทย-ลาว พบว่า ในผ้าทอไทย-ลาวจะมีลวดลายสัญลักษณ์ ที่เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ศาสนา รวมถึงสถานที่สำคัญ โดยความหมายของสัญลักษณ์ที่อยู่ในลายผ้าจะแบ่งออกเป็นความหมายเชิงปัจเจกและความหมายกลุ่ม โดยลวดลายบนผืนผ้า จะบันทึกระบบกฎเกณฑ์ รวมถึงการเตรียมความพร้อมผู้ทอเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้ทอในอุดมคติและเป็นมนุษย์ในอุดมคติของสังคม เนื่องจากลวดลายของผ้าได้เชื่อมโยงกับโลกอุปสรรคและโลกนามธรรมซึ่งถือเป็นค่านิยมหนึ่งของสังคม

สำหรับการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสัญลักษณ์ที่อยู่ในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอู๋ยา ในสังคมปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าอู๋ยา ดอยผาหมี มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมปัจจุบันและรักษาอัตลักษณ์เครื่องแต่งกายของตน ในสองลักษณะคือ ลักษณะแรกชาวอาข่าอู๋ยาจะผลิตเสื้อผ้าภายในครอบครัวสำหรับสวมใส่ในพิธีที่สำคัญตามประเพณีของอาข่า ซึ่งมีสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความเชื่อทางวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตโดยเลือกสัญลักษณ์บางอย่าง ที่สื่อหมายถึงการป้องกัน คุ้มภัยอันตราย มาปักลงบนเสื้อ ลักษณะที่สองคือการปรับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายให้ใช้ได้หลายโอกาส เริ่มตั้งแต่ชนิดของผ้า จากผ้าฝ้ายทอมือมาเป็นผ้าโพรที่ผลิตด้วยเครื่องจักร รวมถึงลวดลายที่ปรากฏบนเสื้อจะเป็นลายเลขาคณิต การเลือกสีให้มีสีที่สดใสและมีความคงทนต่อการใช้งาน ซึ่งการปรับเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเหล่านี้จะมาจากอาข่าชุมชนอื่นที่ผลิตชุดอาข่าเพื่อจำหน่าย ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของตลาด สอดคล้องกับงานศึกษาของ Matanboon (2018) ที่ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์ สืบสาน และการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของชาติพันธุ์ไทลื้อ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ชาวไทลื้ออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายได้ใช้ช่องทางการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตช่วยในการสืบสาน และถ่ายทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นลวดลาย หรืออัตลักษณ์ของผ้าทอ ซึ่งช่องทางการอินเทอร์เน็ตช่วยให้สินค้าเข้าถึงผู้บริโภคได้กว้างขึ้น แต่ก็ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลวดลายผ้าทอ เพราะเมื่อผ้าทอไทยลื้อเป็นที่นิยมต่อผู้บริโภค นักท่องเที่ยวบางกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดลวดลายทำให้มีการผลิตผ้าทอตามความต้องการของลูกค้า

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สัญลักษณ์ที่ปรากฏในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่ายังมีอีกหลายรูปแบบ ซึ่งสามารถนำมาศึกษาในเรื่องของความเชื่อ ประเพณี และการดำรงชีวิตประจำวันได้

2. ควรมีการศึกษาและถ่ายทอดภูมิปัญญาในเรื่องความหมายของลายผ้าให้กับเยาวชนเพื่อส่งต่อองค์ความรู้ ก่อนที่จะสูญหาย โดยมีการเปรียบเทียบให้เห็นถึงลวดลายผ้าแบบดั้งเดิมและลวดลายแบบใหม่เพื่อให้เห็นความแตกต่าง

เอกสารอ้างอิง

- Ayi, P., (2006). *Festivals and Appropriate Ceremonies in the Current Situation Case Study: Akha Community, Ban San Charoen Kao, Wawee Subdistrict, Mae Suai District, Chiang Rai Province*. Bangkok: Thailand Research Fund.
- Bunyasaranai, B., & Cheumue, M., (2004). *Akha Life Varieties from Mountain to City*. Chiang Mai: Ming Muang Press.
- Barthes, R., (2008). *Mythologies*. (3rd ed.). Chiang Mai: Kobfai Publishing Project.
- Charoensin-o-larn, C., (2012). *Semiology, Poststructuralism, and the Study of Politics*. (2nd ed.). Bangkok: Vibhasa Printing.
- Decha, S., (2018). *The Project of Creating Contemporary Jewelry from the Study of Oo-Lo Akha Hill Tribe* (Master's thesis). Silpakorn University, Nakorn Prathom.
- Jutaporn (Jamjuree), P. (2008). *Culture, Communication and Identity*. (2nd ed.). Bangkok: Active Print Company.
- Kongtaweesak, P., (2011). *Akha Night Bazaar: Trade with Ethnicity*. Chiang Mai: Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University.
- Kaewkangwan, S., (2005). *Language and Thinking. We Think by Language*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Manarungwit, K., (2021). Symbolic Media: Beliefs to Thai-Lao Handwoven Fabric Identity. *Journal of Liberal Arts, Wang Nang Lerng*, Bangkok. *RMUTP*, 1(1), 56-74.
- Matanboon, W., (2018). The Conservation, Continuation, and Existence of the Wisdom in Weaving of the Tai Lue Tribe, Chiang Khong District, Chiang Rai Province. *Cultural Approach Journal*, 19(35), 89-96.
- Sukawat, A., et al. (2020). *Cultural Dynamics Study of the Akha Tribe on Doi Phami: Cultural Tourism*. Chiang Rai: Faculty of Humanities, Rajabhat University, Chiang Rai.

- Srisawat, B., (2008). *30 Nations in Chiang Rai*. (3rd ed.). Bangkok: Siam Publisher.
- The Royal Institute. (1999). *The Royal Institute Dictionary*. Bangkok: Nanmeebooks Publication.
- Watanakul, C., (1994). *Kreu-Sae: Relationships between Ethnicities, Narratives and Rituals* (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok.